

OB PREVODU DELA ADAMA SMITHA BOGASTVO NARODOV*

Povzetek. Avtor posega v razprave ob izdaji slovenskega prevoda Bogastva narodov Adama Smitha. Opredeli se za takšno branje tega klasičnega dela, ki v njem razločuje tiste vidike, ki jih je potrdil zgodovinski razvoj kapitalističnega gospodarstva in razvoj ekonomske teoretske misli, od vidikov, ki sta jih zgodovinski razvoj in razvoj politične ekonomije ovrgla. Avtor zaključí, da Smithove dediščine ne sme obremenjevati enostransko in nekritično prevzemanje njenih šibkih točk v neoklasični ekonomiki. Potrebna je naslonitev na avtorje, ki so razvijali pozitivno plat njegove misli.

Ključni pojmi: Adam Smith, neoklasična ekonomija, Marx, Keynes, Ricardo, kapitalizem

S prevodom Smithovega temeljnega dela *Bogastvo narodov* (1776)¹ smo Slovenci končno dobili delo utemeljitelja politične ekonomije, ekonomske teoretske avtoritete 18. stoletja. S Smithovim *Bogastvom narodov* se tako zaokrožujejo prevodi ekonomskih teoretskih avtoritet 18., 19. (K. Marx: *Kapital, Kritika politične ekonomije* 1, 2 in 3)² in 20. (J. M. Keynes: *Splošna teorija zaposlenosti, obresti in denarja*)³ stoletja. S teoretskimi prispevki vseh teh avtoritet (Smitha, Marxa, Keynesa) morajo biti seznanjeni vsi družboslovci, da bi na temelju njihovega dobrega poznavanja lahko analizirali in pojasnjevali protislovna družbenoekonomska dogajanja v sedanjem globalizirajočem se svetu.

Družboslovni in še posebej ekonomski teoretiki se v svojih družbeno-ekonomskih teoretskih sodbah namreč pogosto sklicujejo na ekonomske teoretske avtoritete 18., 19. in 20. stoletja, čeprav se z njihovimi temeljnimi deli seznanjajo iz ekonomskoteoretskih virov njihovih pogosto

* Dr. Viljem Merhar, zaslužni profesor Univerze v Ljubljani.

** Pregledni znanstveni članek.

¹ Knjiga v prevodu Bogdana Gradišnika in s spremno besedo Bernarda Brščiča je izšla pri založbi *Studia Humanitatis* v Ljubljani, septembra 2010.

² Cankarjeva založba, Ljubljana, 1961, 1967 in 1973.

³ *Studia Humanitatis*, Ljubljana, 2006. Založbi *Studia Humanitatis* gre tako zasluga in zahvala, da je po osamosvojitvi Slovenije posredovala naši družboslovni javnosti prevode temeljnih del kar dveh ekonomskih teoretskih avtoritet.

ideologiziranih posnemovalcev. Ti pa so od imenovanih avtoritet pogosto sprejemali le tiste njihove teoretske rešitve, ki so bile v kontekstu apologije liberalnega kapitalizma in njegove monopolizacije ter etatizacije po veliki gospodarski krizi iz let 1929–1933 ter apologije socializma z njegovo etatizacijo po oktobrski proletarski revoluciji v Rusiji po letu 1917.

Tudi Smithovo teoretsko delo so tisti, ki se nanj sklicujejo, nedopustno poenostavljali. V sedanjosti se prav ta poenostavljanja izražajo z neoliberalističnim fundamentalizmom, s katerimi opravičujejo družbeno protislovne globalizacijske procese v svetu.

Zato je treba pozdraviti spodbudo dr. Nede Pagon, urednice založbe Studia Humanitatis, ki je z vabilom na predstavitev prevoda Smithovega dela *Bogastvo narodov* spodbudila razpravo o vprašanjih, kdo (in zakaj) je očrnil A. Smitha oziroma kako je aktualnost A. Smitha povezana s krizo sodobnega liberalizma.

V nadaljevanju bom poskusil odgovoriti na ti aktualni vprašanja – na poenostavljanja oziroma nekritična povzemanja Smithove ekonomske misli po njegovih neoklasičnih naslednikih – apologetih kapitalističnega produkcijskega načina. Le-ta je z zakonitimi procesi akumulacije kapitala z njegovo koncentracijo in centralizacijo težil v po Smithu nezaželeno monopolizacijo, ki je spodbudila ali vsaj nakazala Smithovo odpravljanje te monopoliistične težnje kapitalizma z motivacijskim dualizmom – s profitno organiziranim gospodarjenjem in z neprofitno javno organiziranim gospodarjenjem.

Smith je živel in teoretsko deloval na prehodu iz enostavne blagovne produkcije v kapitalistično blagovno produkcijo. Kapitalistična blagovna produkcija se povezuje s pojavom produktivnega kapitala in delovne sile kot blaga. Da pa bi bila delovna sila v kapitalizmu blago, mora biti osebno svobodna (meščanske revolucije) in brez produkcijskih sredstev (prvotna akumulacija kapitala). Ta pogoja, ki sta uresničila razredno ločitev delavcev od kapitalistov (Marx), je morala na koncu fevdalizma uresničevati absolutistična država, ki je delovala v korist nastopajočega kapitalističnega razreda.

Pojmovno se vzpon kapitalistične blagovne produkcije začne s kapitalistično kooperacijo – z razširjeno cehovsko delavnico, ki je spodbudila nastajanje kapitalističnih manufaktur z nadrobno manufakturno delitvijo dela. Le-ta je navdihovala Smitha, da se je opredelil za Pettyjevo delovno teorijo vrednosti. To teorijo je povezoval le z razmerami enostavne blagovne produkcije in s sproščeno prosto konkurenco, ki bo s tendenčnimi naravnimi cenami porazdelila novoustvarjeno vrednost – dohodek – med producete sorazmerno z vložnim družbeno priznanim delom. Za ta rezultat bo v modelu enostavne blagovne produkcije poskrbel popolno konkurenčni tržni mehanizem s ponudbo in povpraševanjem, ki bo reagiral na odstopanja tržnih cen od naravnih. In to s tendenco, da se bo blago na dolgi rok prodajalo po vrednosti. S tem se bo družbeni sklad dela tendenčno porazdelil

po področjih gospodarjenja – po blagovnih vrstah sorazmerno z družbenimi potrebami. Tako se bo samodejno razreševal vsakokratni družbeno ekonomski problem: kaj, koliko, za koga in kako producirati!

Tendenčno uresničevanje vrednosti blaga oziroma Smithovih naravnih cen zahteva delovanje tržnega mehanizma v popolnoma konkurenčnih pogojih, ki jih mora v kapitalistični blagovni produkciji po Smithovih zahtevah s preprečevanjem vsakršnih monopolov zagotavljati pravna država. Ta mora poskrbeti tudi za infrastrukturne gospodarske dejavnosti, ki so po svojih značilnostih naravno monopolizirane. In to z javnimi deli na področju prometne infrastrukture (gradnja cest, kanalov, mostov ter luk) in na področju socialne infrastrukture (gradnja šol, bolnišnic, javnih stavb ipd.).

Smithova zahteva je torej, da mora država preprečevati tendenco k monopolizaciji profitno motiviranih nosilcev kapitalističnega gospodarjenja, katerih individualni interesi ne uresničujejo hkrati tudi družbenih interesov – povečevanja bogastva narodov in s tem družbene blaginje. Ta se bo po Smithu uresničevala le ob odsotnosti vsakršnih monopolov v modelu popolne konkurence, ki so ga z atomizacijo družbene ponudbe in povpraševanja, popolno mobilnostjo produkcijskih faktorjev, homogenostjo blaga, popolno informiranostjo udeležencev na trgu ter z njihovim racionalnim vedenjem opredelili neoklasični ekonomisti – teoretiki teorije trga in cen.

Naraščajoče bogastvo narodov, ki ga s povečano produktivnostjo dela omogoča poglobljanje delitve dela, opredeljuje tudi Smithovo optimistično razvojno teorijo. Saj se bodo s kapitalistično akumulacijo kapitala, ki bo zaposlovala dodatno delovno silo, povečevale vse sestavine novoustvarjene vrednosti – dohodka.⁴ Povečevale se bodo mezde, profiti in rente kot sestavine dohodka, ki jih bodo v kapitalizmu dobili delavci, kapitalisti in zemljiški lastniki.

Smithove optimistične razvojne napovedi je torej treba povezovati z njegovim načelom poglobljanja delitve dela, ki razširja blagovne vrste, ki se v kakšni družbi producirajo. Gre za inovacije, ki absorbirajo dodatne, z akumulacijo kapitala ustvarjene družbene produkcijske možnosti. Če pa ne bi bilo inovacij (poglobljanja delitve dela), bo konkurenca v modelu popolne konkurence akumulacijo kapitala porazdelila med produkte »iste družbe« in v »isti družbi«. Tako povečano letno produkcijo blaga – bogastva – pa bo mogoče prodati le po nižjih cenah, ki bodo vodile v zmanjšanje profitov. In s tem do družbeno realizacijskih in družbeno reprodukcijskih zastojev – do gospodarskih kriz –, ki pa skladno s Smithovim razvojnim optimizmom niso

⁴ *Smith enači dohodek z novoustvarjeno vrednostjo. S to opredelitvijo je iz strukture vrednosti izpadla prenesena vrednost – konstantni kapital. Ta izpad je povzročil usem klasičnim ekonomistom težave pri pojasnjevanju družbenorealizacijskih in s tem družbenoreprodukcijskih zastojev. Gre za Smithove zmote, ki jih je z vključitvijo konstantnega kapitala v strukturo vrednosti blaga odpravil Marx, čeprav se v meščanski ekonomski teoriji ohranjajo do danes.*

verjetne, ker razvojne procese v kapitalizmu vedno spremlja poglobljanje delitve dela – inoviranje produkcije.

Poleg modela enostavne blagovne produkcije in modela popolne konkurence so torej Smithove teoretske sodbe povezane še z načelom poglobljanja delitve dela, ki mora z inovacijami – z novimi blagovnimi vrstami – spremljati kapitalistične razvojne procese. Načelo poglobljanja delitve dela poudarja tudi Marx, ki akumulacijske procese v kapitalizmu povezuje z zakonitim zviševanjem organske sestave družbenega kapitala – tedaj z novimi kombinacijami produkcijskih faktorjev, ki jih poudarja tudi J. A. Schumpeter.

Marxovemu in Schumpetrovemu zgledu razumevanja Smithovega načela delitve dela pa niso sledili meščanski neoklasični apologeti kapitalizma, ki spregledujejo pomen inovacij za nemotene družbenorealizacijske in s tem družbenoreprodukcijske procese, ker brezpogojno pristajajo na Sayev zakon trga; opustili so tudi delovno teorijo vrednosti, ko so se zaradi kapitalistične delitve dohodka na potrebni produkt – mezde – in na presežni produkt – presežno vrednost (Marx) – naslonili na Smithovo teorijo stroškov, ki jo je le-ta zagovarjal za kapitalistično blagovno produkcijo s profitnim motivom gospodarjenja. Širši dohodkovni motiv enostavne blagovne produkcije se je zato v kapitalizmu z delovno silo kot blagom – stroškom nakupa delovne sile – preoblikoval v ožji profitni motiv gospodarjenja.

Neoklasični meščanski apologeti kapitalizma so tako od Smitha povzeli le mehanizem trga v razmerah popolne konkurence in nemotene družbenorealizacijske in s tem družbenoreprodukcijske možnosti, ki da jih zagotavlja Sayev zakon trga. In to ne glede na to, da so pri Smithu razvojni procesi pogojeni s poglobljanjem delitve dela, ki vodi do novih produktov – inovacij. To je do produkcije novih blagovnih vrst, ki ne bodo konkurirale stari strukturi produkcije. Ta rigorozni Smithov pogoj za uveljavljanje Sayevega zakona trga, ki ga zanemarjajo in spregledujejo neoklasični ekonomisti, omogoča tem ekonomistom zagovarjanje teze o družbeno neomejenih realizacijskih in s tem družbeno neomejenih reprodukcijskih zmožnostih. Gre za tezo oziroma vero, da se bo v kapitalizmu avtomatsko dosegala polna zaposlenost gospodarstva.

Sayev zakon trga postane zato stoletni tabu v meščanski apologetski ekonomski znanosti, ki je dosegla svoj vrh z Marshallovo ekonomiko – teorijo trga in cen iz leta 1891. Marshall je namreč po marginalistih (W. S. Jevons, K. Menger, L. Walras), ki so opustili delovno teorijo vrednosti in jo nadomestili subjektivno teorijo vrednosti, povzel koncepta mejne koristnosti dobrin, ki je v ozadju povpraševanja, ter mejnih stroškov, ki so v ozadju ponudbe. Marshallovo neoklasično ekonomiko – teorijo trga in cen – so študirale generacije ekonomistov vse do danes. In to ne glede na to, da praksa ni potrjevala neoklasične teorije trga in cen. Predpostavljena polna zaposlenost se

namreč ni uresničevala po teoretskih sodbah neoklasičnih ekonomistov, ki so bili obremenjeni še s Sayevim zakonom trga. Ta se je mogel ohraniti v meščanski neoklasični znanosti zaradi nekritičnega sprejemanja Smithovega razvojnega optimizma, ki ga je Smith povezoval z načelom poglobljajanja delitve dela – z inovativnostjo razvojnih procesov v kapitalizmu.

Proti nekritičnemu sprejemanju Sayevega zakona trga se je podobno kot Marx teoretsko izrekel Keynes pod vplivom velike depresije iz začetka tridesetih let 20. stoletja, ki je bila hkrati kriza kapitalizma kot sistema. Keynes je ovrgel predpostavko o samodejnem uresničevanju Sayevega zakona trga – polne zaposlenosti kapitalističnega gospodarstva – in se pod vplivom razmer, v katerih je živel, vprašal, kako od manj popolne zaposlitve z deflacijsko vrzeljo preiti k bolj popolni zaposlenosti. S tako zastavljenim vprašanjem je Keynes rehabilitiral politično ekonomijo, ki sta jo s sprejemanjem Smithove delovne teorije vrednosti utemeljevala D. Ricardo in K. Marx kot družbeno, zgodovinsko in slojevsko (razredno) znanost. Neoklasični ekonomisti pa so jo degradirali v razredno (Marx) oziroma slojevsko (Ricardo) nevtralno znanost. Ta je s subjektivno teorijo vrednosti – s koristnostjo in s teorijo stroškov, ki jo je za kapitalizem kot dualist glede vprašanja vsebine vrednosti zagovarjal Smith – študirala le tržni mehanizem – mehanizem trga in cen v sferi menjave. S tem pa so neoklasični ekonomisti zanemarili produkcijske odnose med ljudmi, ki so jih zamenjali z odnosi ljudi do stvari. Te odnose pa preučujeta blagoznanstvo (dobrine oziroma uporabne vrednosti) in psihologija (potrebe).

Ponovno vračanje k predmetu politične ekonomije – proučevanju produkcijskih odnosov – je Keynesu vsililo vprašanje delitvenih zakonitosti. Vprašanje namreč, ali delitveni zakoni kapitalizma uresničujejo delitev družbenega dohodka tako, da se z uresničevanjem te delitve zaostrejuje družbenorealizacijske in s tem družbenoreprodukcijske možnosti. Takšno teoretsko vprašanje si je zastavil tudi Ricardo, ki je v naraščajočem delitvenem deležu, ki ga dobijo lastniki zemlje – v zemljiških rentah –, spoznal krivca za depresijska stanja v gospodarstvu – krivca za gospodarske krize. Keynes pa je za kapitalistična depresijska stanja krivil finančne kapitaliste, ki za likvidna denarna sredstva dobivajo previsoke obresti. Te destimulirajo kapitalistično produktivno potrošnjo, s čimer vplivajo na izpad te potrošnje, ki vodi v nezadostno plačilno sposobno povpraševanje. To je v zaostritev družbenorealizacijskih in s tem družbenoreprodukcijskih procesov – v krizo kapitalizma kot sistema, ki se manifestira z gospodarskimi krizami.

Po Keynesu je zato nezadostno plačilno sposobno povpraševanje treba spremeniti v zadostno in s tem manj popolno zaposlitev v kapitalizmu spremeniti v bolj popolno. Za reševanje tega problema se mora usposobiti kapitalistična država, ki mora ustvariti, podobno kot pri Smithu, razmere (pravno državo) za učinkovito uveljavljanje tržnega mehanizma za po

profitu motivirani del tržnega gospodarstva, ki ga je zopet, podobno kot pri Smithu, treba nadgraditi še z neprofitno motiviranim delom plansko koordiniranega javnega gospodarstva. In to na naravno monopolnih infrastrukturnih produkcijskih in neprodukcijskih področjih gospodarjenja.

S to Keynesovo rešitvijo – s poudarjeno ekonomsko vlogo države v procesih gospodarjenja – se je uspešno odpravljala deflacijska vrzel po veliki gospodarski krizi (1929–1933). Ta pa se je zaradi zgolj družbeno povpraševalne vloge Keynesovega državnega intervencionizma v gospodarstvu, ki spregleduje Marxovo družbeno ponudbeno stran, sčasoma preoblikovala v inflacijsko vrzel. V stagnacijo gospodarstva z inflacijo – stagflacijo –, ki pa je Keynes ni predvidel.

Na stagflacijska stanja v gospodarstvu so v zadnji tretjini 20. stoletja reagirali s protireformacijo Keynesove rešitve monopolnega kapitalizma neoliberalistični fundamentalisti z monetarizmom ter z reaganomiko in thatcherizmom. Neoliberalistični ekonomisti in nosilci ekonomske politike so se zgledovali pri neoklasičnih marshallovskih apologetskih ekonomistih, ki so se, kot smo dokazovali, le enostransko naslonili na Smithova teoretska spoznanja o delovanju tržnega mehanizma v modelu enostavne blagovne produkcije in modelu popolne konkurence. Zagovarjali so tudi vlogo države kot zgolj zaščitnice kapitalistične lastnine.

Na prvo vprašanje urednice založbe Studia Humanitatis dr. Nede Pagon, zastavljeno v uvodu, odgovarjamo, da so bili predvsem neoklasični ekonomisti tisti, ki so v zagovor kapitalizma povzemali po Smithu le tiste njegove znanstvene ekonomske rešitve, ki so ustrezale apologiji kapitalizma. Zanemarili in opustili pa so Smithove teoretske rešitve, ki zadevajo teoretske pogoje uveljavljanja nemotenih družbenorealizacijskih in s tem nemotenih družbenoreprodukcijskih možnosti. Saj so se navezali na J. B. Sayerja ter na njegov zakon trga, ki je z enačenjem nakupov s prodajami, produkcije s potrošnjo, ponudbe s povpraševanjem in varčevanja z naložbami nekritično nakazoval družbeno neomejene realizacijske in s tem družbeno neomejene reprodukcijske možnosti. Neoklasični ekonomisti so spregledali tudi Smithov dualizem pri teoretskem opredeljevanju vrednosti. Zanemarili so Smithovo delovno teorijo vrednosti in se naslonili na njegovo razredno nevtralno teorijo stroškov. Spregledali so tudi ekonomsko vlogo države in s tem dualizem gospodarjenja. Gre za dualizem delitve gospodarstva na profitno organiziran tržni in neprofitno organiziran javni infrastrukturni planski del, ki v sodobnosti celo pridobiva pomen.

Skratka, Smitha so zaradi nekritičnega povzemanja njegovih ekonomsko teoretskih rešitev očrnilo neoklasični ekonomisti s svojo apologijo kapitalizma.

Neoklasične teoretske rešitve in posplošitve kapitalizma zdaj podpirajo sodobni neoliberalistični fundamentalisti gospodarsko najrazvitejših držav,

saj prav v neoklasičnih in ne v Smithovih ekonomskih teoretskih rešitvah spoznavajo apologijo kapitalizma, ki podpira njihova profitna pričakovanja v procesih globalizacije svetovnega gospodarstva. Gre namreč za monopolistično prečrpavanje profitov iz gospodarsko manj razvitih področij sveta, ki morajo v interesu gospodarsko najrazvitejših držav sprejeti liberalistično in s tem neomerkantilistično logiko razvoja svojih gospodarstev. S takšno logiko gospodarskega razvoja manj razvitih področij sveta, ki jo gospodarsko najrazvitejše države tudi vsiljujejo tem gospodarstvom, so se zaostriła globalna kapitalistična protislovja, ki opozarjajo na krizo kapitalizma kot globalnega sistema in se izražajo s sodobnimi finančno-gospodarskimi krizami. Reševanje teh kriz aktualizira prav tiste Smithove ekonomske teoretske rešitve, ki so jih zaradi apologije kapitalizma zavestno obšli neoklasični ekonomisti. Te Smithove rešitve pa so v svoje sisteme ekonomske misli sprejemali neapologetski ekonomisti, ki so ohranili delovno teorijo vrednosti (Ricardo, Marx) in nadaljevali s Smithovo razvojno teorijo (Marx, Schumpeter) ter z ugotavljanjem ekonomske vloge države v procesih družbene reprodukcije (Keynes).

Sodobnega monopolističnega prečrpavanja profitov iz gospodarsko manj razvitih področij sveta namreč Smith teoretsko gotovo ne bi podpiral, saj si je prizadeval za odpravljanje vseh monopolov, ki jih spodbuja profitni motiv kapitalističnega gospodarjenja. Zaradi te in drugih originalnih Smithovih teoretskih rešitev, ki so jih sprejeli neapologetski ekonomisti, je sklicevanje sodobnih neoliberalističnih fundamentalistov na Smithovo »nevidno roko« in na državo le s funkcijo »nočnega čuvaja« kapitalistične lastnine teoretsko nesprejemljivo in zmotno. Do tega sklepa, ki rehabilitira Smitha kot originalnega ekonomista in s tem kot ekonomsko teoretsko avtoriteto, pa se dokopljemo le s poglobljenim študijem Smithovih originalnih tekstov. Originalnost teh tekstov potrjujejo tudi ekonomski teoretiki, ki so v svoje teoretske sisteme vključevali nepotvorjeno Smithovo misel, ki zato bolj ali manj ostajajo pri predmetu politične ekonomije z njeno družbeno, zgodovinsko in slojevsko-razredno naravo. Kar pa, kakor rečeno, ne velja za neoklasične apologete kapitalizma, ki so kot površni posnemovalci Smithove ekonomske misli reagirali na Ricardovo in Marxovo kritiko kapitalizma s subjektivno teorijo vrednosti – s koristnostjo in s tavitološko teorijo stroškov, ki je cene pojasnjevala s cenami. S tem pa so z razredno nevtralno teorijo – ekonomiko –, s teorijo trga in cen nadomestili politično ekonomijo.

Ekonomika kot apologija kapitalizma navdušuje, kot smo ugotovili, sodobne neoliberalistične fundamentaliste, ki so z liberalizacijo in deregulacijo ter privatizacijo in denacionalizacijo gospodarstva pahnili kapitalizem v krizo kapitalizma kot sistema s pojavljanjem finančno-gospodarskih kriz. Za teoretsko pojasnjevanje in reševanje teh kriz kapitalizma se je treba nasloniti na ekonomske teoretike, ki so ostali pri predmetu politične ekonomije

- proučevanju produkcijskih odnosov in z njimi določenih družbenih delitvenih odnosov. Ti teoretiki spodbujajo študij kapitalističnih delitvenih zakonitosti, ki so jih proučevali Ricardo, Marx in Keynes in s tem teoretsko odkrivali momente, ki zaostrejujejo družbenorealizacijske in s tem družbenoreprodukcijske možnosti. To je, gospodarske krize, ki jih je mogoče presegati le z novo logiko delitvenih zakonitosti - z novimi produkcijskimi odnosi. Nove produkcijske odnose pa bo morala s svojo poudarjeno ekonomsko vlogo v procesih družbene reprodukcije zagotoviti država in to podobno, kot je država zagotovila s podporo kapitalistov prehod iz fevdalizma v kapitalizem.

Skratka, na drugo vprašanje založnice Smithovega dela *Bogastvo narodov* dr. Nede Pagon odgovarjamo, da zahteva sodobna kriza kapitalizma kot sistema njegovo reformo, ki jo je za monopolni kapitalizem zagovarjal že Keynes. Produktivne sile dela, ki so se razvile na temelju kapitalističnih produkcijskih odnosov, so namreč prišle v protislovje s temi odnosi (Marx), kar kaže na to, da se potrjuje napoved, da bo kapitalizem doživel svojo negacijo zaradi svoje družbenoekonomske uspešnosti (Schumpeter).

V kapitalističnih razvojnih procesih se je (bo) namreč z akumulacijo kapitala, ki s svojo zakonito koncentracijo in centralizacijo teži k monopolizaciji gospodarstva, morala krepiti ekonomska vloga države v gospodarstvu, ki je (bo) z odpravljanjem monopolnega prečrpavanja profitov krepila neprofitno organizirani in uporabno vrednostno motivirani del javnega gospodarstva. Tega pa je z dualizmom gospodarjenja nakazoval že Smith v tistem delu svoje teoretske misli, ki so jo neoklasični ekonomisti zavestno zanemarili in spregledali, da bi apologetsko zagovarjali kapitalizem le s profitno organiziranim in tržno reguliranim delom gospodarstva. Prav ta zanemarjeni del njegove misli je torej aktualen še danes.

LITERATURA

- Keynes, John Maynard (2006): Splošna teorija zaposlenosti, obresti in denarja. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Marx, Karl (1961, 1967 in 1973): Kapital. Kritika politične ekonomije 1, 2 in 3. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Smith, Adam (2010): Bogastvo narodov. Ljubljana: Studia Humanitatis.